

ความคิด ความรัก และอาหาร: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาจีน

ภัทรา พิเชษฐศิลป์

นักวิชาการอิสระ

อีเมล: aomjuan@gmail.com

รับบทความ: 17 มีนาคม 2564 แก้ไขบทความ: 3 พฤษภาคม 2564 ตอรับบทความ: 5 พฤษภาคม 2564

บทคัดย่อ: อาหารเป็นมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาชาวจีนคุ้นเคยเป็นอย่างดี เนื่องจากชาวจีนมีประสบการณ์ทั้งทางร่างกายและทางสังคมเกี่ยวกับอาหาร ดังนั้นผู้ใช้ภาษาชาวจีนจึงใช้มโนทัศน์อาหารเป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน โดยรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาจีน มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Center for Chinese Linguistics CCL) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ภาษาชาวจีนอาศัยแวดวงมโนทัศน์อาหารในการทำความเข้าใจมโนทัศน์ความคิดและความรัก ผู้ใช้ภาษาอาศัยมโนทัศน์อาหารซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อทำความเข้าใจที่เป็นนามธรรมอย่างมโนทัศน์ความคิดและความรัก ในงานวิจัยชิ้นนี้ แสดงกระบวนการเชื่อมโยงความหมายจากแวดวงความหมาย “อาหาร” ไปยังแวดวงความหมาย “ความคิด” และ “ความรัก” ซึ่งมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน

คำสำคัญ: วรรคศาสตร์ปริชาน; อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์; ความคิด; ความรัก; อาหาร

Ideas, Love and Food: Conceptual Metaphor in Chinese

Pattra Pichetsilpa

Independent Scholar

E-Mail: aomjuan@gmail.com

Received: 17th March 2021

Revised: 03rd May 2021

Accepted: 05th May 2021

Abstract: Chinese people are well-accustomed to the concept “food”, as they have both bodily and social experience about food. Chinese language users understand other target domains through the knowledge of source domain “food”. This study aims to explain the conceptual metaphors IDEAS ARE FOOD and LOVE IS FOOD in Chinese based on cognitive linguistics aspect. The data were collected from Corpus of Center for Chinese Linguistics (CCL). A result of study indicated that metaphorical expressions found in this study reflected the Chinese conceptual system “IDEAS ARE FOOD” and “LOVE IS FOOD”. The concepts of ideas and love are structured and understood in terms of food. These metaphors indicated that in which the language user tried to understand abstract object through the concrete object. The study shows the mapping between source domain “food” and target domain “ideas” and “love”, which makes us understand more about Chinese people’s world view.

Keywords: Cognitive Linguistics; Conceptual Metaphor; Ideas; Love; Food

思想、爱情与食物：概念隐喻研究

陈秀娟

独立学者

电子邮箱: aomjuan@gmail.com

收稿日期: 2021-03-17

修回日期: 2021-05-03

接受日期: 2021-05-05

摘要: 对中国人来说食物是他们比较熟悉的概念，因为中国人对食物有自身与社会的经验。因此中国人以食物概念为源域向目标域的概念映射。本文以认知隐喻为基础，对汉语中的概念隐喻“思想是食物”和“爱情是食物”进行研究，并从北京大学中国语言学研究中心语料库收集资料。研究发现汉语语言使用者以“食物”概念领域来表达“思想”和“爱情”概念领域。本研究所发现的隐喻映射是由表示具体事物的始源域向抽象的目标域进行的。研究结果表明“食物”域向“思想”与“爱情”映射的概念系统。此研究有助于学习者对中国人世界观的理解。

关键词: 认知语义学；概念隐喻；思想；爱情；食物

บทนำ

อาหารมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมจีน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต ด้านประเพณีและวัฒนธรรม และในอีกหลายๆ ด้าน นับได้ว่าอาหารเป็นสิ่งที่ชาวจีนให้ความสำคัญ เนื่องจากอาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้ใช้ภาษาชาวจีนจึงใช้มโนทัศน์อาหารมาทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ อีกด้วย

การทำความเข้าใจมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมผ่านมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมนี้ ในทางภาษาศาสตร์อธิบายว่า เป็นกระบวนการทางปริชานของมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์ทำความเข้าใจมโนทัศน์หนึ่งๆ ผ่านการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในด้านต่างๆ ของมนุษย์ กระบวนการเปรียบเทียบนี้เรียกว่า “อุปลักษณ์”

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน โดยอาศัยทฤษฎีของอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างอุปลักษณ์ดังกล่าวกับมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

1. อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ตามแนวทางอรรถศาสตร์ปริชาน

อรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics) เป็นสาขาวิชาที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์ภาษาในลักษณะที่สัมพันธ์กับระบบปริชานของผู้ใช้ภาษา โดยมีสมมติฐานว่า ภาษาสะท้อนโลกทัศน์ของมนุษย์ กระบวนการเรียนรู้และเข้าใจภาษาจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ อันได้แก่ ประสบการณ์ทางร่างกาย (bodily experience) ประสบการณ์ทางสังคม (social experience) และประสบการณ์อื่นๆ ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานของกระบวนการสร้างมโนทัศน์ของมนุษย์

อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นกระบวนการทางปริชานที่สะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบในวรรณกรรมเท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นกระบวนการสร้างความหมายในภาษา โดยการ

เปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบนั้นมาจากแวดวงความหมายที่ต่างกัน โดยเรียกแวดวงความหมายที่เป็นต้นแบบในการเปรียบเทียบว่า “แวดวงความหมายต้นทาง” (source domain) และเรียกแวดวงความหมายที่ถูกเปรียบเทียบว่า “แวดวงความหมายปลายทาง” (target domain)

เลคคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) กล่าวว่า กระบวนการสร้างมโนทัศน์ (conceptualization) ของมนุษย์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ด้วยอุปลักษณ์ เพราะอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์เข้าใจมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมด้วยมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรมดังตัวอย่าง

LOVE IS A JOURNEY

Look how *far* we've come.

We're at *a crossroads*.

We'll just have to *go our separate ways*.

We can't *turn back* now.

This relationship is *foundering*.

Lakoff and Johnson (1980: 44-45)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่า ความรักเป็นการเดินทาง (LOVE IS A JOURNEY) สืบเกิดได้จากการนำคำศัพท์ในบริบทเกี่ยวกับการเดินทาง ครอบคลุมทั้งการเดินทางทางบก ทางน้ำและทางอากาศ มาใช้อธิบายความรัก ได้แก่ *far, a crossroads, go our separate ways, turn back, foundering*

Kövecses (2010) ได้อธิบายการเชื่อมโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ความรักเป็นการเดินทาง (LOVE IS A JOURNEY) ไว้ดังนี้

Source: JOURNEY	Target: LOVE
the travelers	the lovers
the vehicles	the love relationship itself
the journey	events in the relationship
the distance covered	the progress made

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเชื่อมโยงจากแนวคิดความหมายต้นทางไปสู่แนวคิดความหมายปลายทางเกิดขึ้นได้ด้วยอุปลักษณ์ ซึ่งการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์จะทำให้เข้าใจระบบความคิดหรือมนทัศน์ของผู้ใช้ภาษานั้นๆ

2. อุปลักษณ์ “อาหาร”

อาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาหารจึงเป็นสิ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน กิจกรรมเกี่ยวกับอาหารในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ครอบคลุมถึงการ จัดเตรียม การปรุง การรับประทาน อาหารจึงเป็นหนึ่งในบริบทสำคัญของวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า “อาหาร” ถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทางของอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ได้หลากหลาย เลคอฟและจอห์นสัน (1980) ได้กล่าวถึงอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ในภาษาอังกฤษไว้ว่า เราสามารถพบการใช้อุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน อาทิ

What he said left *a bad taste* in my mouth. All this paper has in it are *raw facts*, *half-baked ideas*, and *warmed-over theories*. There are too many facts for me to *digest* them all. I just can't *swallow* that claim. That argument *smells fishy*. Let me *stew over* that for a while.

Lakoff and Johnson (1980: 46)

ตัวอย่างอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ในภาษาจีน

如何消化你每天获得的信息？

เธอจะย่อยข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทุกๆ วันได้อย่างไร

课后要认真消化吸收课堂上老师讲的内容。

หลังเลิกเรียนต้องตั้งใจย่อยและซึมซับเนื้อหาที่ครูพูดในชั้นเรียน

考虑不成熟，绝不要贸然行动。

ถ้าไม่พิจารณาให้สุกงอม (ถ้วนถี่) อย่าได้ผลิผลามเขี้ยวล่ะ

นอกจากนี้ “อาหาร” ยังเป็นแฉดดวงความหมายต้นทางเพื่อเชื่อมโยงไปยังแฉดดวงความหมาย “ความรัก” ได้อีกด้วย ดังตัวอย่างของอุปลักษณ์ LOVE IS FOOD

Honey, are you okay?

You are my candy girl.

我正陶醉在爱情的甜蜜之中。

ฉันกำลังมัวเมาอยู่กับความรักอันหวานชื่น

原来，这就是爱情的味道。

ที่แท้ก็คือรสชาติของความรัก

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของอุปลักษณ์และมโนทัศน์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์อุปลักษณ์ “ความคิดเป็นอาหาร” และ “ความรักเป็นอาหาร” ที่ปรากฏในภาษาจีนกลาง รวมทั้งวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของอุปลักษณ์และมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาจีนกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้อุปลักษณ์ “ความคิดเป็นอาหาร” และ “ความรักเป็นอาหาร” ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน และศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างอุปลักษณ์ดังกล่าวกับโมทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนหลักดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมประโยคที่แสดงถึงอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน จากคลังข้อมูลภาษาจีน มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Center for Chinese Linguistics CCL)

วิธีการสืบค้นข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาจีนที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ การใช้คำในแวดวงความหมายต้นทางเป็นคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล Stefanowitsch (2007) กล่าวว่า ประโยคที่แสดงถึงอุปลักษณ์จะมีคำศัพท์ที่เกี่ยวกับแวดวงความหมายต้นทางอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นการใช้คำในแวดวงความหมายต้นทางเป็นคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลจึงเป็นการสืบค้นที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง ในการกำหนดคำสำคัญเพื่อใช้ในงานวิจัย สามารถเลือกคำในแวดวงความหมายต้นทางที่มีความเป็นไปได้ในการปรากฏร่วมกับคำในแวดวงความหมายปลายทางและก่อให้เกิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ขึ้น ตัวอย่างคำสำคัญจากแวดวงความหมายต้นทางในอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ในภาษาอังกฤษที่เลคอฟและจอห์นสัน (1980) นำเสนอไว้ได้แก่ swallow, to digest และ spoon-feed เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดคำสำคัญจากแวดวงความหมายต้นทาง “อาหาร” เพื่อใช้สืบค้นประโยคแสดงอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน ดังต่อไปนี้

1.1 คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ได้แก่ 吃、消化、吞、含、咀嚼、吸收

1.2 คำที่มีความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะของอาหาร ได้แก่ 味道、美味、甜、苦、熟

ผู้วิจัยสืบค้นประโยคทั้งหมด 500 ประโยคจากคำสืบค้นแต่ละคำ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์อุปลักษณะ

2. วิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์หาประโยคที่แสดงอุปลักษณะ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD จากคำที่ปรากฏร่วม (collocation) ผู้วิจัยคัดเลือกประโยคที่มีคำในแวดวงความหมายต้นทาง (อาหาร) ปรากฏร่วมกับคำในแวดวงความหมายปลายทาง (ความคิดและความรัก) จากนั้นนำประโยคที่ได้มาวิเคราะห์อุปลักษณะ รวมทั้งศึกษาความเชื่อมโยงของอุปลักษณะและมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อุปลักษณะ IDEAS ARE FOOD และ LOVE IS FOOD ในภาษาจีน พบว่ามีการนำคำศัพท์ในแวดวง “อาหาร” มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบเพื่อกล่าวถึงความคิดและความรัก ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์เป็น 2 ข้อหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. IDEAS ARE FOOD

ในการวิเคราะห์อุปลักษณะ IDEAS ARE FOOD ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้ภาษาชาวจีนนำคำศัพท์ในแวดวงอาหารมาบรรยายมโนทัศน์ความคิด ดังตัวอย่าง

(1) 这类产品真正被中国消费者所熟知。

สินค้าชิ้นนี้เป็นที่รู้จักจนสุด (รู้จักดี) ของผู้บริโภคชาวจีน

(2) 在科学教学和其它教学中，教师要为学生咀嚼知识，像喂他们吃饭一样地灌输给他们。

ในการสอนวิทยาศาสตร์และวิชาอื่นๆ ครูควร**เคี้ยว** (แตกประเด็น) ความรู้ให้นักเรียน เหมือนกับการบ้อนอาหารให้พวกเขา

(3) 今天的内容好难，到现在还没消化。

เนื้อหาของวันนี้ยากจริงๆ ถึงตอนนี้ยัง**ย่อย**ไม่หมดเลย

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาชาวจีนนำคำศัพท์ในแวดวงอาหาร ได้แก่ 熟、消化、咀嚼 และ 喂 มาใช้บรรยายความหมายในแวดวงความคิด กระบวนการเชื่อมโยงความหมายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาชาวจีนมอง “ความคิด” เป็น “อาหาร” กล่าวคือ ความคิดมีคุณสมบัติเหมือนอาหาร ดังตัวอย่างที่ (1) และ (2) “ความรู้” ถูกมองเป็นอาหารที่มีชีวิต จึงสามารถ “สุก” ได้เหมือนอาหารอื่นๆ เช่น ผลไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องใช้การ “เคี้ยว” และ “บ้อน” เพื่อเอาความรู้เข้าไปอีกด้วย

ในประโยคตัวอย่างที่ (3) “เนื้อหา” ถูกเปรียบเป็นอาหาร การทำความเข้าใจเนื้อหาเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนและต้องอาศัยเวลา ขั้นตอนและระยะเวลาทำความเข้าใจเนื้อหาจะแปรผันตามระดับความยากง่ายของเนื้อหานั้นๆ เปรียบกับอาหารอาหารที่ย่อยยากย่อมต้องใช้เวลาในการย่อยนานกว่าอาหารชนิดอื่น

มโนทัศน์แวดวงความคิดที่ถูกนำมาใช้ร่วมกับอุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ประกอบด้วย ความหมายที่แสดงถึงกระบวนการคิด อาทิ การคิด การพิจารณา การวิเคราะห์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความหมายที่แสดงถึงผลของกระบวนการคิดอีกด้วย อาทิ ความรู้เนื้อหา ความหมาย เป็นต้น ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยเป็นหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

1.1 การเปรียบเทียบวิธีคิดกับอาหาร

1.1.1 CONSIDERING IS BITTER FOOD

(4) 一位流浪思想家正盘腿坐在那里苦思冥想。

นักคิดพเนจรท่านหนึ่งกำลังนั่งไขว่ห้างขบคิดอย่างขม (อย่างหนัก)

รสชาติของอาหารถูกนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการคิด จากประโยค (4) แสดงให้เห็นว่า การคิดพิจารณาถูกนำมาเปรียบกับอาหารรสขม เนื่องจากในบางสถานการณ์ การพิจารณาไตร่ตรองอาจจะเป็นเรื่องยากและอาจจะเป็นสิ่งที่หลายคนอาจไม่ยอมทำ เช่นเดียวกับอาหารรสขม ซึ่งเป็นรสชาติที่คนส่วนมากไม่รู้สึกดีเวลารับประทานและไม่ชอบรับประทาน

1.1.2 WISDOM IS FOOD

(5) 其思路本身恰恰蕴含着丰富的谋略智慧。

ความคิดของเขาอมไว้ซึ่ง (ประกอไปด้วย) กลยุทธ์และสติปัญญา

含 เป็นคำกริยาหมายถึง “อม” ซึ่งมีความหมายอยู่ในแวดวงความหมายอาหาร ประโยคตัวอย่าง (5) แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาว่าผู้ใช้ภาษามองกลยุทธ์และสติปัญญาเป็นเหมือนอาหาร โดยสามารถใส่ไว้ในปากได้เหมือนอาหาร

1.1.3 THINKER IS EATER

(6) 要明白他的全部意蕴，得不止一遍地加以咀嚼。

หากอยากเข้าใจความคิดทั้งหมดของเขา ต้องเคี้ยว (คิดทบทวน) มากกว่าหนึ่งครั้ง

(7) 你要先对这五部书里面主要的观念有相当的了解，这才能做恰当的消化。

คุณต้องมีความเข้าใจประเด็นหลักของหนังสือทั้งห้าเล่มนี้พอสมควรก่อน จึงสามารถ

ย่อยได้เหมาะสม

อาหารถูกนำมาเป็นแฉวงความหมายต้นทางให้กับมโนทัศน์ความคิด ดังนั้นผู้รับประทานอาหารจึงถูกนำมาเป็นต้นแบบของผู้ใช้ความคิดเช่นกัน จากตัวอย่าง (6) ผู้ใช้ภาษาใช้คำกริยา 咀嚼 “เคี้ยว” เพื่อแสดงถึงอาการของผู้ใช้ความคิด และในตัวอย่าง (7) 消化 หรือกริยา “ย่อย” ถูกนำมาใช้บรรยายถึงกระบวนการทำความเข้าใจของผู้ใช้ความคิด

1.2 การเปรียบเทียบผลของกระบวนการคิดกับอาหาร

1.2.1 IDEAS ARE BITTER FOOD

(8) 八年来，那个不幸的人初次尝到一种坏思想和坏行为的苦味。

แปดปีที่ผ่านมา ผู้ชายโชคร้ายคนนั้นเพิ่งจะได้ลิ้มรสขมของความคิดและการกระทำที่ไม่ดีเป็นครั้งแรก

รสชาติเป็นหนึ่งในคุณสมบัติของอาหารที่ถูกนำมาใช้เปรียบกับความคิด ตัวอย่าง (8) แสดงให้เห็นอุปลักษณ์ IDEAS ARE BITTER FOOD รสขมเป็นรสชาติที่ไม่ถูกปากและไม่น่าประทับใจ ผู้ใช้ภาษาจึงนำรสขมมาใช้เปรียบกับความคิดและการกระทำที่ไม่ดี

1.2.2 CONTENT IS FOOD

(9) 你会不会考虑改变你写作的味道。

คุณจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงรสชาติ (รสนิยม) ของบทความได้หรือไม่

ตัวอย่าง (9) ใช้รสชาติอาหารเป็นแฉวงความหมายต้นทางเพื่อเชื่อมโยงไปยังความหมายของเนื้อหาของงานเขียน การชื่นชมงานเขียนเปรียบเหมือนการชิมรสชาติของอาหาร อรรถรสในงานเขียนเปรียบเหมือนอาหารที่มีหลากหลายรสชาติ

1.2.3 MEMORIES ARE FOOD

(10) 家中藏书都看过上百遍，该背的也已背得烂熟。

หนังสือในบ้านอ่านไปร้อยรอบแล้ว อันที่ต้องท่องก็ท่องจนลุ่มจม (จำได้ขึ้นใจ)

(11) 谈不了什么幸福的童年，有的只是苦涩的记忆。

ไม่สามารถพูดถึงความทรงจำในวัยเด็กได้ บางเรื่องเป็นเพียงความทรงจำที่**ขมขื่น**

(12) 我已将甜美的记忆珍藏心底。

ฉันเก็บความทรงจำที่**หวานชื่น**ไว้ในใจ

ในตัวอย่าง (10) คุณลักษณะของอาหาร ได้แก่ 烂熟 (สุกมาก) ถูกนำมาใช้บรรยายถึงลักษณะการจดจำเนื้อหา ในการท่องจำเนื้อหา จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการจดจำ เช่นเดียวกับอาหารที่ต้องใช้เวลากว่าจะสุกอย่างเต็มที่

ในตัวอย่าง (11) และ (12) ผู้ใช้ภาษานำรสชาติมาเป็นแบบเปรียบเทียบให้กับมโนทัศน์ความทรงจำ เพราะความทรงจำที่หลากหลายก็เหมือนอาหารที่มีหลายรสชาติ ทั้งรสหวาน รสขม และรสเผื่อน นอกจากนี้ความทรงจำและอาหารยังมีมโนทัศน์ร่วมได้แก่ มโนทัศน์ container อีกด้วย อาหารที่มนุษย์บริโภคจะเก็บไว้ในร่างกาย ซึ่งเปรียบได้กับภาชนะสำหรับบรรจุอาหาร ชนิดหนึ่ง ส่วนความทรงจำก็จะถูกเก็บไว้ในระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งเปรียบเหมือนภาชนะชนิดหนึ่งเช่นกัน

การเชื่อมโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ IDEAS ARE FOOD สามารถสรุปได้ดังนี้

Source Domain: FOOD

the eaters

digesting

tastes

food container (body)

Target Domain: IDEA

the thinkers

thinking process

good/bad ideas

idea's container (brain)

กล่าวโดยสรุป อุปลักษณ์ IDEAS ARE FOOD ในภาษาจีน เป็นการเชื่อมโยงความหมาย จากแวดวงความหมายต้นทาง “อาหาร” ไปสู่แวดวงความหมายปลายทาง “ความคิด” โดย อาศัยมโนทัศน์ในแวดวงความหมายอาหาร อาทิ ชนิดของอาหาร การรับประทานและการ ย่อยอาหาร รวมถึงผู้รับประทาน เพื่อเชื่อมโยงไปยังมโนทัศน์ความคิด

2. LOVE IS FOOD

อุปลักษณ์ LOVE IS FOOD เป็นอุปลักษณ์ที่เราสามารถพบเจอได้ในภาษาที่ใช้ใน ชีวิตประจำวัน การถ่ายโยงความหมายต้นทาง “อาหาร” ไปยังความหมายปลายทาง “ความรัก” เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงคุณสมบัติต่างๆ ของอาหารไปยังแวดวงความหมายปลายทาง ดัง ตัวอย่าง

(13) 这里的空气中曾弥漫了多少爱情味道的温馨气息啊。

ลมหายใจอุ่นของ **รสชาติ** ของความรักกระจายอยู่ในอากาศที่นี้มากแค่ไหน

(14) 这，是一个恋爱的季节，也是爱情成熟的季节。

นี่คือฤดูกาลแห่งความรัก และก็เป็นฤดูกาลที่ความรัก **สุกงอม**

จากตัวอย่าง (13) คุณสมบัติของแวดวงความหมายต้นทางที่ถูกนำมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ ได้แก่ รสชาติ การรับรู้ความรู้สึกรักเปรียบเหมือนการรับรู้รสชาติของอาหาร

ตัวอย่าง (14) สภาพสุก-ดิบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของอาหาร ถูกใช้เป็นแบบเปรียบเทียบเพื่อ เชื่อมโยงความหมายไปสู่มโนทัศน์ความรัก ความรักในช่วงแรกเปรียบเหมือนอาหารที่ยังไม่สุก ดิบ รสชาติจึงยังไม่อร่อยอย่างเต็มที่ ส่วนความรักที่ดำเนินมาจนถึงจุดสูงสุดแล้วนั้น ก็เปรียบ เหมือนอาหารที่ “สุกงอม” ซึ่งมีรสชาติดีพร้อมรับประทาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาพบว่า แวดวงความหมายอาหารถูกนำไป เชื่อมโยงกับแวดวงต่างๆ ของมโนทัศน์ อาทิ ความรัก คนรัก ความคิดถึง ความทรงจำ เป็นต้น ผู้วิจัยจำแนกหัวข้อย่อยในการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบความรักกับอาหาร

2.1.1 LOVE IS SWEET FOOD

ในการวิเคราะห์อุปลักษณ์ LOVE IS FOOD ผู้วิจัยพบว่าผู้ใช้ภาษาชาวจีนนิยมนำความหมายเกี่ยวกับอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งรสชาติของอาหาร มาเป็นความหมายต้นทางในการเชื่อมโยงไปยังมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมอย่างความรัก ดังตัวอย่าง

(15) 享受爱情甜蜜，维护爱情严肃。

เพลิดเพลินกับรสหวานของความรัก รักษาความรักไว้ให้ดี

(16) 他正陶醉在爱情的甜蜜之中。

เขากำลังมัวเมาอยู่กับรสหวานของความรัก

รสชาติเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งในแวดวงความหมายอาหาร ในตัวอย่าง (15) และ (16) รสหวานเป็นคุณสมบัติของอาหารที่ถูกนำมาใช้เชื่อมโยงไปยังมโนทัศน์ความรัก รสหวานเป็นรสชาติที่ถูกต้องใจคนส่วนมาก เพราะเป็นรสชาติที่สร้างความรู้สึกดีและผ่อนคลายให้กับผู้รับประทาน ประสบการณ์ของร่างกายในการรับรู้รสหวานทำให้เกิดการเชื่อมโยงมโนทัศน์รสหวานไปยังมโนทัศน์ความรัก

นอกจากรสหวานแล้ว ในบางครั้งผู้ใช้ภาษาจีนยังเปรียบเทียบความรักที่สมหวังกับอาหารรสชาติอร่อยอีกด้วย ดังตัวอย่าง

(17) 多年前的明天，我来到了这美好的人间，从此开始感受着亲情的温暖，友情的宝贵，爱情的美味。

วันพรุ่งนี้ของหลายปีก่อน ฉันเดินทางมาถึงโลกอันสวยงามนี้ ได้สัมผัสถึงความอบอุ่นของครอบครัว ความล้ำค่าของมิตรภาพ และรสชาติแสนอร่อยของความรัก

ตัวอย่าง (17) แสดงให้เห็นอุปลักษณ์ LOVE IS DELICIOUS FOOD เพราะรสชาติอร่อย
ย่อมสร้างความสุขให้กับผู้รับประทาน เช่นเดียวกับความรักที่สมหวัง

2.1.2 LOVE IS BITTER FOOD

(18) 在爱的关系里，甜蜜来去，当甜蜜走了，它留下苦味在后面。

ในความสัมพันธ์ของความรัก ความหวานเกิดขึ้นและจากไปเมื่อความหวานหมดไปก็
ทิ้งความขมขึ้นไว้เบื้องหลัง

(19) 就是因为没尝过爱情苦，所以下懂得珍惜眼前的幸福。

เพราะฉันไม่เคยลิ้มรสความขม (ความทุกข์) ของความรัก จึงไม่รู้จักถนอมความสุขที่อยู่
ตรงหน้า

เมื่อรสหวานถูกเปรียบเป็นความรักที่หวานชื่น ในทางตรงข้าม รสขมซึ่งเป็นรสที่ไม่พึง
ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ จึงถูกเชื่อมโยงกับความรักที่ไม่สมปรารถนา เนื่องจากเป็นรสชาติที่
รับประทานเข้าไปแล้วทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี เปรียบเหมือนความรักที่ผิดหวัง ย่อมสร้าง
ความทุกข์ใจเป็นธรรมดา

2.1.3 LOVER IS EATER

(20) 不想再重新开始一段新的感情了，因为在爱情里吃的苦太多了。

ฉันไม่ต้องการเริ่มต้นความสัมพันธ์ใหม่อีกต่อไปเพราะฉันต้องรับประทานรสขม
(ทนทุกข์) กับความรักมากเกินไป

21) 所有的爱情，只有小小的甜味，而却隐藏着相当多的苦味。

ความรักทั้งหมดมีรสหวานเพียงเล็กน้อย แต่ซ่อนความขมขึ้นไว้มากมาย

ตัวอย่าง (20) และ (21) แสดงให้เห็นอุปลักษณ์ LOVER IS EATER เนื่องจากผู้รับประทานอาหารเป็นผู้รับรู้ถึงรสสัมผัสและรสชาติต่างๆ ของอาหาร เช่นเดียวกับผู้ที่มีความรักก็เป็นผู้สัมผัสถึงความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดจากความรัก

2.2 การเปรียบเทียบผลของความรักกับอาหาร

2.2.1 MISSING IS FOOD

(22) 想念的甜蜜，让爱情的浓度，随时随地。

รสหวานของความคิดถึง ทำให้ความรักเข้มข้นเสมอ

(23) 那思念不是甜甜的，而是苦得不能再苦的味道。

ความคิดถึง หากไม่ใช่รสหวานก็เป็นรสขมมากๆ

ความคิดถึงเป็นสิ่งที่มักจะมาพร้อมความรัก เพราะความรักเป็นความรู้สึกที่สร้างความผูกพันให้กับผู้ที่รู้สึกรัก ดังนั้นเมื่อไม่พบเจอคนหรือสิ่งที่รักย่อมรู้สึกคิดถึงเป็นธรรมดา ตัวอย่าง (22) และ (23) แสดงให้เห็นอุปลักษณ์ MISSING IS SWEET FOOD และ MISSING IS BITTER FOOD ความคิดถึงที่มีความสุขถูกเปรียบกับอาหารรสชาติหวาน ในขณะที่ความคิดถึงที่ทรมานกลับถูกเปรียบกับอาหารรสขม การเชื่อมโยงทางความหมายเช่นนี้เกิดจากประสบการณ์ทางร่างกายในการรับรู้รสที่ต่างกันของมนุษย์นั่นเอง

2.2.2 MEMORIES ARE FOOD

(24) 说声再见，便各奔东西，却永远把你小心珍藏在甜蜜的回忆。

การกล่าวอำลา แม้เป็นการแยกจากกัน แต่ก็จะเก็บเธอไว้ในความทรงจำอัน

แสนหวานเสมอ

(25) 看我们的爱情日记，一页开心相遇，一页快乐相依，一页痴情思念，一页同舟风雨，一页诺言兑现，满满都是甜蜜的记忆。

ดูสมุดบันทึกความรักของเรา หน้าหนึ่งดีใจที่ได้เจอกัน หน้าหนึ่งดีใจที่ได้อยู่ด้วยกัน หน้าหนึ่งคิดถึงกัน หน้าหนึ่งลงเรือลำเดียวกัน หน้าหนึ่งให้คำสัญญา ทุกหน้าเต็มไปด้วยความทรงจำอันแสนหวาน

(26) 不要逼我离开你，不要让我们的海誓山盟成为痛苦的记忆。

อย่าบังคับให้ฉันทิ้งเธอไป อย่าให้ความรักของเรากลายเป็นความทรงจำที่ขมขื่น

ความทรงจำคือการจดจำและระลึกถึงเหตุการณ์ เรื่องราว หรือความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว ความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องความรัก ดังตัวอย่าง (24) - (26) แสดงให้เห็นถึงอุปสรรค MEMORIES ARE FOOD มนุษย์ทำความเข้าใจมนต์ศน์ที่เป็นนามธรรมอย่างความทรงจำผ่านแวดวงความหมายอาหาร โดยดึงเอาคุณสมบัติของอาหารอันได้แก่รสชาติ มาบรรยายถึงความทรงจำเกี่ยวกับความรักในรูปแบบต่างๆ

2.2.3 FEELINGS ARE FOOD

ความรู้สึกที่เกิดจากความรักมีหลากหลาย อาทิ ความสุข ความเศร้า ความกลัว เป็นต้น จากตัวอย่างประโยคที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์พบว่า นอกจากการเชื่อมโยงมนต์ศน์อาหารกับมนต์ศน์ความรักแล้ว ผู้ใช้ภาษาชาวจีนยังเชื่อมโยงมนต์ศน์อาหารกับมนต์ศน์ความรู้สึกอีกด้วย ดังตัวอย่าง

(27) 这样的你，却把所有的悲伤通通往自己的肚子里吞。

คนอย่างเธอนี้ กลับกลืนความทุกข์ทั้งหมดลงไปในห้อง

(28) 很郁闷很纠结很不开心还在煮……还没熟。

ทั้งความรู้สึกเบื่อ ทั้งความรู้สึกสับสน ทั้งไม่มีความสุขกำลังปรุงอยู่ **ยังไม่สุก**
(ยังไม่เต็มที)

จากตัวอย่าง (27) และ (28) ผู้ใช้ภาษาเลือกคำที่มีความหมายในแวดวงอาหาร ได้แก่ 往自己肚子里吞、在煮、没熟 เพื่อบรรยายความรู้สึกต่างๆ ของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ทำความเข้าใจโน้ตศน์ความรักผ่านโน้ตศน์อาหาร

การเชื่อมโยงความหมายของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ LOVE IS FOOD สามารถสรุปได้ดังนี้

Source Domain: FOOD

the eaters

ripe food

tastes

Target Domain: LOVE

the lovers

matured love

good/bad love

กล่าวโดยสรุป อุปลักษณ์ LOVE IS FOOD ในภาษาจีน เป็นการเชื่อมโยงความหมายจากแวดวงความหมายต้นทาง “อาหาร” ไปสู่แวดวงความหมายปลายทาง “ความรัก” โดยอาศัยมโนทัศน์ในแวดวงความหมายอาหาร ได้แก่ รสชาติของอาหาร การรับประทานอาหาร รวมถึงผู้รับประทาน เพื่อเชื่อมโยงไปยังมโนทัศน์ความรัก

สรุปผลการวิจัย

อุปลักษณ์อาหารเกิดขึ้นจากประสบการณ์ของมนุษย์ อาหารมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาหารจึงเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของมนุษย์

อุปลักษณะอาหารถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับมโนทัศน์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ รวมถึงมโนทัศน์ความคิดและความรักด้วย

ในอุปลักษณะ IDEAS ARE FOOD อาหารและคุณสมบัติของอาหารที่ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับมโนทัศน์ความคิด ประกอบด้วย รสชาติ และคำกริยาเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมโนทัศน์อาหารกับมโนทัศน์ความคิด โดยเปรียบเทียบความคิดเป็นอาหาร ผู้ใช้ความคิดเป็นผู้รับประทานอาหาร กระบวนการคิดเป็นการย่อยอาหาร และภาชนะบรรจุความคิดเป็นภาชนะบรรจุอาหาร

ในอุปลักษณะ LOVE IS FOOD คุณสมบัติของอาหารที่ถูกนำมาใช้เปรียบกับมโนทัศน์ความรัก คือ รสชาติของอาหาร อันประกอบด้วยรสขม และรสหวาน ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมโนทัศน์อาหารกับมโนทัศน์ความรัก โดยเปรียบเทียบความรักเป็นอาหาร ผู้รู้สึกรักเป็นผู้รับประทานอาหาร การรู้สึกรักเป็นการรับประทานอาหาร ความรักที่เต็มที่เป็นอาหารที่สุกหอม และภาชนะบรรจุความรักเป็นภาชนะบรรจุอาหาร

การศึกษาอุปลักษณะสามารถแสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาแต่ละภาษา ซึ่งอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละภาษา ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นการศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์จึงมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษามากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาจีนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์อุปลักษณะตามแนวทางของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) สามารถช่วยให้เราเข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาชาวจีนได้ “อาหาร” เป็นมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษามีความคุ้นเคย เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้ใช้ภาษาจึงใช้แวดวงความหมาย “อาหาร” เป็นต้นทางในการเชื่อมโยงเพื่อทำความเข้าใจมโนทัศน์นามธรรมอื่นๆ โดยสังเกตได้จากปรากฏการณ์ร่วมกันในประโยค

อาหารเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น มโนทัศน์ “อาหาร” จึงเป็นมโนทัศน์หนึ่งที่ผู้ใช้ภาษานิยมใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทางในการเปรียบเทียบกับแนวคิดความหมายอื่นๆ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการใช้อุปลักษณ์ “อาหาร” ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ ของผู้ใช้ภาษาชาวจีน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ แสดงกระบวนการเชื่อมโยงความหมายจากแนวคิดความหมาย “อาหาร” ไปยังแนวคิดความหมาย “ความคิด” และ “ความรัก” มโนทัศน์ต่างๆ เกี่ยวกับอาหาร อาทิ กลิ่น เคี้ยว หวาน ขม เป็นต้น ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายมโนทัศน์ “ความคิด” และ “ความรัก” สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอุปลักษณ์ในภาษา และกระบวนการทำความเข้าใจมโนทัศน์ต่างๆ ของผู้ใช้ภาษา ซึ่งของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของแต่ละภาษาอาจแตกต่างกันไปตามความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้มโนทัศน์ “อาหาร” ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ ในภาษาจีน เพื่อให้สามารถเข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาชาวจีนเกี่ยวกับ “อาหาร” ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาภาษาจีนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

Evans, Vyvyan and Green, Melanie. (2006). **Cognitive Linguistics: an introduction**. New Jersey: Edinburgh University Press.

Kövecses, Zoltán, (2010). **Metaphor, A Practical Introduction**. Second Edition. New York: Oxford University Press.

Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). **Metaphors we live by**. Chicago: The University of Chicago Press.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์. (2560). “อุปลักษณะแสดงอารมณ์ในภาษาไทย”, วชิรวรรณสาร, 1(1): 63-86.

พราวพรรณ พลบุล. (2561). “อุปลักษณะเชิงมนทัศน์จากบทเพลง J-POP”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 35(2): 331-361.

ภาษาอังกฤษ

Cruse, D. Alan. (2000). *Meaning in Language*. Oxford: Oxford University Press.

Irina Popaditch. (2004). *Metaphors of Love in English and Russian*. Retrieved from <http://www.scribd.com/> (30 มกราคม 2564)

Ungerer, F. and Schmid, H. (1996). *An Introduction to Cognitive Linguistics*. New York: Longman.

ภาษาจีน

张少姿. (2009). 汉语人体器官名词的隐喻研究. 《河北理工大学学报: 社会科学版》, 4: 125-126.